

Sygn. akt III U 905/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 kwietnia 2014r.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ostrołęce Wydział III

w składzie:

Przewodnicząca: SSO Bożena Bielska

Protokolant: sekr. sądowy Ewelina Asztemborska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 kwietnia 2014r. w O.

sprawy z odwołania E. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.

o wysokość emerytury

na skutek odwołania E. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P.

z dnia 12 sierpnia 2009 r. **nr** (...)

orzeka:

1. zmienia zaskarżoną decyzję i zalicza E. S. do stażu pracy od 29.08.2009r. okres zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w Zbiorczej Szkole Gminnej w C. Szkole Podstawowej w C. od 16.07.1981r. do 15.08.1981r.,
2. zmienia zaskarżoną decyzję i do ustalenia wysokości emerytury E. S. od 29.08.2009r. zalicza wynagrodzenie osiągnięte w okresie zatrudnienia w Publicznej Szkole Podstawowej w K.: w 1981r. w kwocie 19.585zł, w 1982r. w kwocie 78.204,40zł, w 1983r. w kwocie 114.703,81zł, w 1984r. w kwocie 140359,45zł, w 1985r. w kwocie 143.396,34zł, w 1986r. w kwocie 192.063,91zł, w 1987r. w kwocie 257.672,76zł, w 1988r. w kwocie 439.014,72zł, w 1989r. w kwocie 2.201.796,60zł, w 1990r. w kwocie 11.932.602zł, w 1991r. w kwocie 20.684.421zł, w 1992r. w kwocie 30.822.200zł, w 1993r. w kwocie 42.422.885,79zł, w 1994r. w kwocie 62.030.889,62zł, w 1995r. w kwocie 8.054,12zł, w 1996r. w kwocie 9.879,17zł,
3. w pozostałej części odwołanie oddala.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12.08.2009r. przyznano E. S. prawo do emerytury od dnia 29.08.2009r.

W odwołaniu o tej decyzji E. S. wniosła o zaliczenie do stażu pracy okresu od 16.07.1981r. do 31.08.1981r. jako okresu pracy w Zbiorczej Szkole Gminnej w C. Punkcie Filialnym w K. w charakterze wychowawcy w czasie akcji letniej w tzw. „dziecińcu”. Nadto domagała się uwzględnienia przy wyliczaniu wysokości emerytury kwot uzyskanych przez nią z tytułu zatrudnienia w Szkole Podstawowej w K.: z tytułu pracy w godzinach ponadwymiarowych w latach 1981-1996 i dodatków przysługujących nauczycielom za lata 1981-1996: za pracę w godzinach ponadwymiarowych, dodatku wiejskiego, za wysługę lat, za wychowawstwo, za pracę w klasach łączonych, 13-tek, rekompensaty (dodatku) z tytułu

wzrostu cen, dodatku bibliotecznego, za inspirowanie czytelnictwa, nagród dyrektora: w 1989r. w kwocie 46.000zł i w 1991r. w kwocie 247.000zł oraz świadectw rekompensacyjnych.

W uzasadnieniu wskazała, iż w okresie od 16.07.1981r. do 31.08.1981r. korzystała z urlopu bezpłatnego w Publicznym Przedszkolu w P., lecz w K. prowadziła „dzieciniec” dla dzieci rolników w czasie akcji żniwnej. Nadto podniosła, iż nie zgadza się z wysokością zarobków wskazanych w zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu Rp-7, wystawionym w dniu 05.02.2003r. przez Szkołę Podstawową w C., są one bowiem zaniżone, o czym świadczy fakt wpisania różnych kwot wynagrodzeń za lata 1990-1992 w Rp-7 i w legitymacji ubezpieczeniowej. Zdaniem odwołującej ZUS nie uwzględnił też całości należnych jej kwot, tj. wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe, dodatku za wychowawstwo za okres od września 1981r. do lipca 1983r., dodatku wiejskiego, bibliotecznego, dodatku za staż pracy oraz 13-tek i nagród. E. S. podniosła również, że wysokość jej wynagrodzenia można ustalić na podstawie dowodów pośrednich takich jak akta osobowe, protokoły z posiedzeń Rady Pedagogicznej, zapisy w dziennikach lekcyjnych.

W odpowiedzi na odwołanie ZUS wniósł o jego oddalenie. Wskazał, iż zaskarżoną decyzją z dnia 12.09.2009r. przyznano E. S. prawo do emerytury. Do stażu pracy nie uwzględniono okresu pracy od 16.07.1981r. do 31.08.1981r. w tzw. dziecinie Szkoły Podstawowej w K. jako wychowawcy w czasie akcji letniej, ponieważ z przedłożonych dokumentów wynika, że odwołująca w tym czasie korzystała z urlopu bezpłatnego z tytułu opieki nad dzieckiem a okres ten został zaliczony jako okres nieskładkowy.

Organ rentowy wskazał też, że do ustalenia wysokości emerytury przyjęto wynagrodzenie, które stanowiło podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie z 10 kolejnych lat kalendarzowych, tj. od 01.01.1998r. do 31.12.2007r. i (...) 88,10%. Wysokość wynagrodzenia została ustalona na podstawie załączonych do wniosku Rp-7, wystawionych przez Publiczną Szkołę Podstawową w C., Stowarzyszenie (...) w K., Szkołę Podstawową w M., Urząd Gminy w P. i Publiczną Szkołę Podstawową w N..

ZUS wskazał także, że z przedłożonej przez odwołującą dokumentacji zastępczej przyjęto dochody z okresu od września 1981r. do grudnia 1981r., 1982r., 1983r., 1984r., 1985r., 1986r., 1987r. i 1988r. i tylko te składniki wynagrodzenia, które stanowiły podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zostały określone kwotowo oraz przysługiwały w czasie trwania zatrudnienia. Nie przyjęto natomiast dodatku za wysługę lat, ponieważ nie został on określony kwotowo, nagród z zakładowego funduszu nagród w wysokości 8% z uwagi na brak kwoty i nie wskazanie, czy podlegały one oskładkowaniu. Przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia nie brano także pod uwagę złożonych przez odwołującą dzienników lekcyjnych oraz protokołów posiedzenia Rady Pedagogicznej, gdyż dokumentacja ta nie odzwierciedla wysokości wypłaconego w tym czasie wynagrodzenia.

ZUS wskazał także, iż w dniu 16.09.2009r. E. S. zwróciła się z wnioskiem o ponowne ustalenie podstawy wymiaru emerytury na podstawie dołączonych do wniosku zaświadczeń o zatrudnieniu i wynagrodzeniu, wystawionych w dniu 09.09.2009r. przez Publiczną Szkołę Podstawową w C., potwierdzających uzyskane dochody w latach 1981-1996 oraz zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu, wystawionego w dniu 23.09.2009r. przez zakład (...) w K., potwierdzających uzyskane dochody w latach 1979-1981. Po analizie tych dokumentów dokonano ustalenia podstawy wymiaru emerytury z 20 najkorzystniejszych lat wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu i ustalono, iż wskaźnik z lat 1980, 1989-2002, 2004-2008 wyniósł 85,47% i jest mniej korzystny dla odwołującej. W związku z powyższym wysokość emerytury nadal będzie obliczona z uwzględnieniem (...) wynoszącego 88,10%. Z uwagi natomiast na zmianę okresu składkowego, decyzją z dnia 24.09.2009r. dokonano przeliczenia wysokości emerytury od dnia nabycia do niej uprawnień.

Sąd ustalił i zważył, co następuje:

Decyzją z dnia 12.08.2009r. przyznano E. S. prawo do emerytury od dnia 29.08.2009r.

E. S. nie zgadzała się ze stażem pracy i wynagrodzeniem za lata 1981-1996, przyjętym przy wydawaniu tej decyzji. Wnosiła o zaliczenie do stażu pracy okresu od 16.07.1981r. do 31.08.1981r. jako okresu pracy w Zbiorczej Szkole Gminnej w C. Punkcie Filialnym w K. w charakterze wychowawcy w czasie akcji letniej w tzw. „dziecinie”.

Nadto domagała się uwzględnienia przy wyliczaniu wysokości emerytury kwot uzyskanych przez nią z tytułu zatrudnienia Szkole Podstawowej w K.: z tytułu pracy w godzinach ponadwymiarowych w latach 1981-1996 i dodatków przysługujących nauczycielom za lata 1981-1996: za pracę w godzinach ponadwymiarowych, dodatku wiejskiego, za wysługę lat, za wychowawstwo, za pracę w klasach łączonych, bibliotecznego, za inspirowanie czytelnictwa, 13-tek, rekompensaty (dodatku) z tytułu wzrostu cen, świadectw rekompensacyjnych oraz nagród dyrektora: w 1989r. w kwocie 46.000zł i w 1991r. w kwocie 247.000zł.

W ocenie Sądu odwołanie jest zasadne częściowo.

E. S. wносиła o zaliczenie do stażu pracy okresu od 16.07.1981r. do 31.08.1981r. jako okresu pracy w Zbiorczej Szkole Gminnej w C. Punkcie Filialnym w K. w charakterze wychowawcy w czasie akcji letniej w tzw. „dziecińcu”.

Z akt emerytalnych odwołującej i akt kapitału początkowego wynika, iż w w/w okresie E. S. była zatrudniona w Zbiorczej Szkole Gminnej w K. Szkole Podstawowej K. i miała wtedy udzielony urlop bezpłatny w celu sprawowania opieki nad dzieckiem (świadectwo pracy k. 337a.e. i Rp-7 k. 21 akt kap.pocz.).

Z akt ZUS wynika też, że odwołująca miała w ZUS ustalany kapitał początkowy i już w dniu 22.06.2006r. złożyła wniosek o zaliczenie do stażu pracy okresu od 16.07.1981r. do 31.08.1981r. jako okresu zatrudnienia w Zbiorczej Szkole Gminnej w C. Punkcie Filialnym w K. (k. 57 akt kap.pocz.). Do wniosku załączyła pismo Urzędu Gminy w C. stwierdzające, iż brak jest dokumentacji potwierdzającej fakt prowadzenia przez odwołującą w ramach akcji letniej dziecińca w Szkole Podstawowej w K. w w/w okresie, ponieważ dokumentacja spłonęła podczas pożaru w Urzędzie Gminy w dniu 26.05.1997r. (k. 59 akt kap. pocz.).

Wobec braku dokumentacji potwierdzającej zatrudnienie w spornym okresie, Sąd orzekając w przedmiocie tego żądania oparł się na zeznaniach odwołującej oraz pisemnych i ustnych zeznaniach świadków. Odwołująca na tę okoliczność złożyła do ZUS pisemne zeznania świadków M. C. i T. O. (k. 63 i 76 akt kap. pocz.), świadkowie ci zostali przesłuchani także przed Sądem (k. 72a.s. i 425a.s. oraz 424-425a.s.).

W ocenie Sądu do stażu pracy należy zaliczyć E. S. okres od 16.07.1981r. do 15.08.1981r. jako okres zatrudnienia w Zbiorczej Szkole Gminnej w C. Szkole Podstawowej w C. a odwołanie podlega oddaleniu co do okresu od 16.08.1981r. do 31.08.1981r. Ponieważ odwołująca domagała się zaliczenia okresu tzw. „dziecińca” już przy ustalaniu kapitału początkowego, uwzględniony okres podlega zaliczeniu przy ustalaniu prawa do emerytury od pierwszego dnia jej przyznania, tj. od 29.08.2009r.

E. S. domagając się zaliczenia okresu od 16.07.1981r. do 31.08.1981r. wywodziła, że w tym okresie w czasie lekcji letniej w okresie zniw opiekowała się dziećmi, akcję organizował Wójt Gminy C. i za ten okres wynagrodzenie otrzymywała od Urzędu Gminy w C..

Odwołująca wysłuchana na pierwszej rozprawie na okoliczność w/w zatrudnienia podała, że nie ma pisemnej umowy o pracę dotyczącej tego okresu i nie pamięta, czy podpisywała taką umowę, lecz wie, iż opiekę nad dziećmi w czasie akcji letniej organizowała gmina jako organ prowadzący szkołę. Wskazywała, iż był to rodzaj półkolonii, które odbywały się od 8.00 lub 9.00 do co najmniej 16.00. Miejscem odbywania tych półkolonii była szkoła w K., która była filią Szkoły Podstawowej w C., a organem prowadzącym szkołę w C. był Wójt Gminy C.. Odwołująca zeznała, iż kierownikiem filii w K. była B. C., która zaproponowała jej od 01.09.1981r. pracę w szkole w K. jako nauczyciel i nadto zaproponowała jej, aby do końca sierpnia prowadziła akcję letnią. Odwołująca podnosiła, iż wówczas ona mieszkała w budynku szkoły w K. w mieszkaniu służbowym i miała 3-letnie dziecko i opiekując się dziećmi z tej akcji, opiekowała się też swoim dzieckiem. Przyznawała, iż nie ma dokumentu potwierdzającego daty rozpoczęcia i zakończenia akcji letniej, ale twierdziła, że wykonywała te czynności od 16.07.1981r. do 31.08.1981r. w oparciu o własne przekonanie, iż nie chciała stracić ani jednego dnia a od dnia 01.09.1981r. podjęła faktycznie pracę w Szkole Podstawowej w K. (k. 17-18a.s.).

Na okoliczność spornego okresu zatrudnienia Sąd przesłuchał w toku postępowania świadków: B. C., T. O. i M. C..

B. C. zeznała, iż w latach 1969 - 1998 była nauczycielem Szkoły Podstawowej w K., w tym od 1974r. pełniła funkcję kierownika punktu filialnego Zbiorczej Szkoły Gminnej w C., który mieścił się w K., a potem była dyrektorem Szkoły Podstawowej w K.. Pytana o E. S. zeznała, że odwołująca prowadziła „dzieciniec” w Szkole Podstawowej w K., który był prowadzony na terenie szkoły w K., tylko w okresie żniw, aby rodzice mieli możliwość zostawienia dzieci pod opieką, odwołująca była opiekunką dzieci i była jeszcze osoba, która przygotowywała posiłki - M. C.. Świadek nie potrafiła powiedzieć, w jakim dokładnie okresie był zorganizowany dzieciniec, lecz wskazywała, iż był on tak długo, jak trwały żniwa. Świadek dodała, że ona była wówczas kierownikiem punktu filialnego w K., lecz kwestię dziecinca ustalano z dyrektorem Szkoły Gminnej w C.. Świadek nie wiedziała też, czy odwołująca miała zawartą umowę w celu sprawowania opieki nad dziećmi w dziecinie, nie wiedziała kto płacił odwołującej i nie pamiętała, w którym roku E. S. pracowała w dziecinie (k. 72a.s.).

Świadek T. O. zeznała, że od 01.10.1975r. pracowała w Gminnej Szkole w C. od 01.10.1975r. jako sekretarka w Szkole Podstawowej w C., a później w Gminnym Zespole (...) w C..

Świadek pytana o sporny okres zeznała, że wie, iż był organizowany dzieciniec, aby objąć opieką dzieci podczas wakacji oraz wie, iż odwołująca prowadziła dzieciniec, ale nie pamięta, w jakiej szkole, w którym roku i w jakim okresie. Zeznała, iż ona nie miała do czynienia z tym dziecinie, bo nie pracowała tam, lecz mimo tego w pisemnym zeznaniu, złożonym w ZUS poświadczyla konkretny okres zatrudnienia odwołującej, gdyż wie, że był dzieciniec (k. 425a.s.).

Istotne zeznania w sprawie złożyła natomiast świadek M. C. (k. 424-425a.s.). Zeznała bowiem, iż w czasie jednego lata pracowała jako kucharka i sprzątaczką w czasie dziecinca letniego, który był w szkole, w punkcie filialnym w K. w godzinach od godz. 8.00 lub 9.00 do 15.00 od poniedziałku do piątku i być może także w soboty, dzieci dostawały wtedy śniadanie i obiad a ona tam była kucharką. Świadek pytana o odwołującą zeznała, iż E. S. pracowała w czasie tego dziecinca jako opiekunka dzieci. Świadek wprowadzić nie potrafiła wskazać dokładnego czasookresu trwania dziecinca, lecz podnosiła, iż zaczął się w lipcu i ona w związku z podjęciem pracy musiała założyć sobie książeczkę zdrowia. Nie pamiętała, czy dzieciniec trwał miesiąc, czy półtora miesiąca. Wskazywała natomiast, że tylko raz dostała wynagrodzenie, od razu za cały okres trwania dziecinca.

Sąd dał wiarę w/w zeznaniom świadków, bowiem są one zgodne ze sobą, wzajemnie się potwierdzają i uzupełniają. Nadto zeznania świadka M. C. znalazły potwierdzenie w danych zawartych w książeczce zdrowia dla celów sanitarno-epidemiologicznych. Świadek okazała pracowniczą książeczkę zdrowia dla celów sanitarno-epidemiologicznych. W toku postępowania Sąd zarządził sporządzenie kserokopii jej karty tytułowej oraz str. 1-3 (k. 420-422a.s.). Wynika z niej, że była ona podstemplowana przez Zbiorczą Szkołę Gminną w C., a wpisy na str. 1, 2 i 3 dotyczyły spornego okresu. Na 1 stronie książeczki wskazano, iż jest wystawiona M. C. jako pracownikowi zatrudnionemu na stanowisku kucharki i sprzątaczką. Jako datę rozpoczęcia pracy wskazano zaś 15.07.1981r.

W tej sytuacji skoro w dziecinie pracowała tylko M. C. i E. S., należy przyjąć, iż obie rozpoczęły pracę jednocześnie. Ponieważ odwołująca wskazywała, że książeczka była wystawiona dzień przed podjęciem zatrudnienia i domagała się zaliczenia okresu zatrudnienia od dnia następnego po wystawieniu książeczki, należy jako datę początkową zatrudnienia przyjąć datę 16.07.1981r.

Jako datę końcową należy zdaniem Sądu przyjąć 15.08.1981r. Wprawdzie żaden ze świadków nie potrafił wskazać dokładnej daty zakończenia dziecinca, lecz z ich zeznań jednoznacznie wynika, iż był on utworzony w celu sprawowania opieki nad dziećmi rolników w okresie żniw, przy czym za żniwa świadkowie uważali nie tylko żęć zboża na polu, lecz także jego zwożenie.

W ocenie Sądu należy przyjąć, iż żniwa w w/w znaczeniu trwały co najmniej miesiąc. Ustalając taki czasookres żniw Sąd miał na uwadze także zeznania E. S., złożone na ostatniej rozprawie. Odwołująca zeznała wówczas, że dzieciniec był prowadzony dla dzieci z kilku wsi, były to małe wsie, po ok. 10 gospodarstw w każdej, prace w czasie żniw były wykonywane ręcznie i za pomocą kosiarki przyczepionej do ciągnika lub konia. Odwołująca zdaniem Sądu zasadnie wskazywała wówczas, iż żniwa to ścięcie zboża, robienie stert ze snopków oraz wszelkie prace związane ze zwózką. Fakt

wykonywania prac polowych ręcznie lub jedynie przy pomocy kosiarki w sposób oczywisty wpływa zaś na wydłużenie czasookresu żniw. Nadto zauważyć trzeba, że Sądowi wiadomo z urzędu ze spraw dotyczących zaliczenia do stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym, iż w latach 80-tych rolnicy pomagali sobie wzajemnie, pracując w polu po kolei u każdego z nich, co także wpływa na wydłużenie okresu żniw.

Mając na uwadze w/w zeznania świadków i E. S. co do ilości gospodarstw rolnych oraz sposobu wykonywania prac żniwnych Sąd uznał, iż należy przyjąć, że żniwa na pewno trwały co najmniej 1 miesiąc i tyle czasu trwała także opieka nad dziećmi w dziecińcu.

Wniosek ten pośrednio potwierdzają wpisy w książeczce zdrowia M. C.. W książeczce zdrowia M. C. ostatni wpis w 1981r. jest datowany na 25.07.1981r. Wpis ten dotyczy wyniku badania RTG klatki piersiowej z dnia 09.07.1981r. Skoro wynik tego badania został wpisany do książeczki w dniu 25.07.1981r. oznacza to, że w tej dacie M. C. była jeszcze zatrudniona w dziecińcu. Jednocześnie oznacza to, że miała ona pracować jeszcze po tej dacie, gdyż inaczej dokonywanie wpisu w dniu 25.07.1981r. byłoby już zbędne, gdyby jej stosunek pracy miał ustać już w dniu 25.07.1981r.

Reasumując Sąd uznał, iż wyniki postępowania dowodowego pozwalają na przyjęcie, iż tzw. dzieciniec trwał od 15.07.1981r. do 15.08.1981r.

Jednocześnie skoro książeczka pracownicza M. C. jest podstemplowana przez Zbiorczą Szkołę Gminną w C. to należy uznać ten podmiot za pracodawcę zarówno M. C. jak i E. S. w czasie dziecińca.

Ponieważ M. C. otrzymała pracowniczą książeczkę zdrowia oznacza to, iż miała zawartą umowę o pracę. Z jej zeznań i zeznań T. O. oraz B. C. oraz zeznań E. S. wynika, że praca w dziecińcu była wykonywana codziennie, na pewno od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 lub 9.00 do 15.00, a więc w wymiarze co najmniej 1/2 etatu. Z zeznań M. C. wynika zaś, że zarówno ona jak i odwołująca za pracę w dziecińcu otrzymywały wynagrodzenie. W świetle przepisu art. 6 ust. 2 pkt 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych okres takiego zatrudnienia podlega wliczeniu do stażu pracy jako okres składkowy.

W ocenie Sądu brak jest natomiast podstaw do zaliczenia do stażu pracy okresu zatrudnienia od 16.08.1981r. do 31.08.1981r. W sprawie brak jest bowiem dowodów potwierdzających wykonywanie przez odwołującą czynności w okresie po 16.08.1981r. Nadto z zasad doświadczenia życiowego wynika, iż żniwa i czynności z nimi związane nie trwały do 31.08.1981r.

Odwołanie podlegało więc oddaleniu w zakresie żądania zaliczenia do stażu pracy okresu zatrudnienia od 16.08.1981r. do 31.08.1981r.

Drugim problemem rozpatrywanym w niniejszej sprawie, była kwestia wysokości wynagrodzenia E. S. z lat 1981-1996.

Odwołująca domagała się uwzględnienia przy wyliczaniu wysokości emerytury kwot uzyskanych przez nią z tytułu zatrudnienia Szkole Podstawowej w K.: z tytułu pracy w godzinach ponadwymiarowych w latach 1981-1996 i dodatków przysługujących nauczycielom za lata 1981-1996: za pracę w godzinach ponadwymiarowych, dodatku wiejskiego, za wysługę lat, za wychowawstwo, za pracę w klasach łączonych, 13-tek, rekompensaty (dodatku) z tytułu wzrostu cen, dodatku bibliotecznego, za inspirowanie czytelnictwa, świadectw rekompensacyjnych oraz nagród dyrektora: w 1989r. w kwocie 46.000zł i w 1991r. w kwocie 247.000zł.

Z akt ZUS wynika, iż odwołująca w okresie od 21.08.1978r. do 31.08.2001r. była zatrudniona w Szkole Podstawowej w K. (k. 337a.e.) a jej żądania dotyczyły zarobków osiągniętych w okresie tego zatrudnienia.

Na okoliczność wysokości osiąganego wynagrodzenia E. S. złożyła do ZUS zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzenie Rp-7, wystawione: w dniu 14.05.2002r. (za lata 1997-1998 – k. 9 akt kap. pocz.), w dniu 05.02.2003r. (za lata 1989-1998 – k. 21 akt kap. pocz.), w dniu 28.07.2009r. (za lata 1997-2001 – k. 11a.e.), w dniu 09.09.2009r. (za lata 1981-1996 – k. 401-403a.e.). Nadto złożyła legitymację ubezpieczeniową (k. 21a.e.), gdzie na str. 83 wpisano

wynagrodzenie: za 1990r. w kwocie 11.932.602zł, za 1991r. w kwocie 17.924.421zł i za 1992r. w kwocie 27.342.200zł a wpisów tych dokonano w dniu 20.10.1993r.

Składając wniosek o emeryturę E. S. złożyła nadto wyliczenia dotyczące przepracowanych przez nią godzin ponadwymiarowych oraz kserokopię dokumentacji osobowej: zwolnień lekarskich, angaży, a nadto kserokopie projektów organizacji szkoły i kart z dzienników lekcyjnych (k. 23-336a.e.). Organ rentowy wydając zaskarżoną decyzję oparł się na kwotach wynikających z Rp-7 i legitymacji ubezpieczeniowej, a z w/w dokumentacji zastępczej przyjęto dochody z okresu od września 1981r. do grudnia 1981r., 1982r., 1983r., 1984r., 1985r., 1986r., 1987r. i 1988r. i tylko te składniki wynagrodzenia, które zdaniem ZUS stanowiły podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zostały określone kwotowo oraz przysługiwały w czasie trwania zatrudnienia, nie uznano natomiast w/w dowodów pośrednich w pozostałej części uznając, iż nie wynika z nich ilość przepracowanych godzin i wysokość wynagrodzenia.

W dacie wydawania zaskarżonej decyzji (12.08.2009r.) ZUS dysponował Rp-7 wystawionym w dniu 05.02.2003r. Odwołująca podnosiła, iż nie zgadza się z wysokością zarobków wskazanych tym Rp-7, są one bowiem zaniżone, o czym świadczy fakt wpisania różnych kwot wynagrodzeń za lata 1990-1992 w Rp-7 i w legitymacji ubezpieczeniowej. Zdaniem odwołującej ZUS nie uwzględnił też całości należnych jej kwot, tj. wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe, dodatku za wychowawstwo, dodatku wiejskiego, dodatku za staż pracy, rekompensat (dodatku) z tytułu wzrostu cen, dodatku bibliotecznego, za inspirowanie czytelnictwa oraz 13-tek, świadectw rekompensacyjnych i nagród. E. S. podniosła również, że wysokość jej wynagrodzenia można ustalić na podstawie dowodów pośrednich takich jak akta osobowe, protokoły z posiedzeń Rady Pedagogicznej, dzienniki lekcyjne i projekty organizacyjne szkoły.

Odwołująca wywodziła w toku postępowania, że nie może przedstawić list płac, bowiem listy płac uległy spaleni w czasie pożaru, który miał miejsce w dniu 26.05.1997r., a okoliczność tę potwierdzała Szkoła w C. w pismach składanych do Sądu i w Rp-7 z dnia 09.09.2009r. (k. 402a.e.).

W ocenie Sądu co do zasady należy podzielić stanowisko odwołującej, iż wysokość poszczególnych składników jej wynagrodzenia można ustalić w oparciu o dokumentację zastępczą.

Wprawdzie zgodnie z § 21 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz.U. nr 237 z 2011r., poz. 1412) środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość wynagrodzenia przyjmowanego do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty są zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia, nie oznacza to jednak, że Sąd może pominąć składaną przez odwołującą dokumentację osobową oraz dokumentację dotyczącą rozkładu jej godzin pracy.

W wyroku z dnia 7 grudnia 2006r. (I UK 179/06, LEX nr 342283) Sąd Najwyższy stwierdził, iż przepisy rozporządzenia regulującego postępowanie o świadczenia emerytalno-rentowe przed organem rentowym, zawierające ograniczenia dowodowe, nie mają zastosowania w postępowaniu sądowym, opartym na zasadzie swobodnej oceny dowodów.

Sąd Okręgowy podziela to stanowisko SN a znajdzie ono bezpośrednie zastosowanie w niniejszej sprawie. Wydając orzeczenie Sąd dysponował dokumentacją przedstawiającą okresy nieobecności odwołującej oraz dokumentacją dotyczącą rozkładu jej godzin pracy – planowanym i odbytym. Zdaniem Sądu można się na niej oprzeć, gdyż są to wiarygodne dokumenty, nadesłane albo przez odwołującą, albo przez stosowne jednostki szkolne.

Składając wniosek o emeryturę E. S. złożyła kserokopię jej dokumentacji osobowej: zwolnień lekarskich, angaży, a nadto kserokopie projektów organizacji szkoły i kart z dzienników lekcyjnych (k. 23-336a.e.). W toku postępowania Sąd uzyskał oryginalne akta osobowe odwołującej, którymi dotychczas ona sama dysponowała (pismo k. 77a.s.). Następnie na żądanie Sądu Publiczna Szkoła Podstawowa w C. dostarczyła dzienniki lekcyjne za lata 1981-1997 (pismo k. 129-130a.s.). W piśmie z dnia 30.11.2010r. (k. 156a.s.) dyrektor Szkoły przesłał nadto arkusze organizacyjne oraz

księgi protokołów za lata 1986-1990 i za 1991-1996 oraz wskazał, iż cała dokumentacja pracownicza spłonęła w pożarze w dniu 26.05.1997r. Dodatkowe projekty organizacyjne za lata 1985-1996 zostały też nadesłane przez Urząd Gminy C. (pismo k. 267a.s.).

Sąd w toku postępowania dysponował więc dokumentacją pozwalającą na odtworzenie faktycznej ilości godzin przepracowanych przez odwołującą. Odwołująca jest nauczycielem, dlatego w stosunkowo łatwy sposób można ustalić wymiar jej czasu pracy i ilość przydzielonych jej godzin lekcyjnych. Projekty organizacyjne szkoły są podstawą do zatrudnienia nauczyciela w danej klasie i w danej ilości godzin oraz wskazują ilość godzin przydzielonych poszczególnych klasach i nauczane przedmioty. Dane te uzupełniają protokoły z posiedzeń Rady Pedagogicznej oraz dzienniki lekcyjne, bowiem wynikają z nich faktyczne nieobecności nauczyciela i przydzielone mu oraz faktycznie odbyte godziny ponadwymiarowe. Z kolei rodzaj przyznawanych odwołującej dodatków wynika z przepisów regulujących wynagrodzenie nauczycieli oraz z akt osobowych odwołującej, gdzie są one wskazane albo kwotowo, albo procentowo. Także wysokość nagród dyrektora i fakt przyznawania 13-tek oraz rekompensat (dodatków) z tytułu wzrostu cen i dodatku bibliotecznego wynika z akt osobowych odwołującej.

Dysponując tym materiałem dowodowym Sąd uznał więc, że możliwe będzie wyliczenie ilości godzin przepracowanych przez E. S. a w konsekwencji kwot wynagrodzeń, które przysługiwały jej z tytułu pracy w godzinach ponadwymiarowych w latach 1981-1996 i dodatków przysługujących nauczycielom za lata 1981-1996: za pracę w godzinach ponadwymiarowych, dodatku wiejskiego, za wysługę lat, za wychowawstwo, za pracę w klasach łączonych, rekompensat (dodatków) z tytułu wzrostu cen, dodatku bibliotecznego, świadectw rekompensacyjnych i 13-tek. Kwoty nagród dyrektora wynikały zaś wprost z akt osobowych odwołującej. W celu wyliczenia ilości przepracowanych godzin i kwot wynagrodzenia oraz dodatków, będących ich pochodnymi, Sąd dopuszczał więc dowód z opinii biegłej z zakresu rachunkowości, H. G. (1). Zauważyć jedynie należy, że tak szeroki materiał dowodowy był podstawą sporządzenia przez biegłą kilku opinii, w tym o różnym zakresie tezy dowodowej, przy czym istniała konieczność sporządzania opinii uzupełniających, bądź na skutek zastrzeżeń stron, bądź na skutek zgłaszania przez odwołującą żądań wyliczenia konkretnych dodatków oraz na skutek dostarczania do Sądu dodatkowej dokumentacji dotyczącej ilości przepracowanych godzin jak dzienników lekcyjnych, projektów organizacyjnych szkoły.

Ponieważ w sprawie było sporządzanych kilka opinii, należy je usystematyzować.

Postanowieniem z dnia 23.03.2010r. Sąd dopuścił dowód z opinii biegłej z zakresu księgowości, H. G. (2) celem wyliczenia wynagrodzenia za pracę w godzinach ponadwymiarowych za okres od 01.09.1981r. do 31.08.1996r. (k. 73a.s.).

W opinii z dnia 10.06.2010r. biegła wskazała, iż w oparciu o załączone do akt sprawy dokumenty nie można ustalić ilości godzin ponadwymiarowych (k. 86-100a.s.). Sporządzając te opinie biegła dysponowała tylko dokumentacją zawartymi w aktach ZUS, wymienionymi na str. 6 opinii oraz aktami osobowymi odwołującej, więc niepełną dokumentacją. Dokonała jednak analizy tej dokumentacji, przedstawiając wynikające z tej dokumentacji zapisy, świadczące o tym, w jakich klasach odwołująca prowadziła lekcje i w jakim wymiarze oraz z jakich przedmiotów, w tym zastępstwa za innych nauczycieli. Zarówno w tej opinii, jak i w ustnej opinii uzupełniającej na rozprawie w dniu 27.10.2010r. biegła podkreślała jednak, iż w celu dokonania dokładnych wyliczeń musiałaby dysponować dodatkową dokumentacją w postaci dzienników lekcyjnych, protokołów z posiedzeń Rady Pedagogicznej i arkuszy organizacyjnych szkoły.

Po nadesłaniu dzienników lekcyjnych, protokołów z posiedzeń Rady Pedagogicznej i arkuszy organizacyjnych szkoły, biegła H. G. (2) sporządziła pisemną opinię uzupełniającą z dnia 10.05.2011r. (k. 179a.s.), w której wyliczyła wynagrodzenie za pracę w godzinach ponadwymiarowych z okresu od 01.09.1981r. do 31.08.1996r. W opinii tej biegła ilość przepracowanych godzin i tym samym wysokość wynagrodzenia wyliczyła w II wariantach:

- wariant I – przyjęto godziny pracy w dniach, w których w dzienniku lekcyjnym był wpisany temat i był podpis odwołującej,

- wariant II - przyjęto godziny pracy w dniach, w których w dzienniku lekcyjnym był wpisany temat i był podpis odwołującej lub go nie było i jednocześnie z materiału dowodowego nie wynikało, aby odwołująca była tego dnia nieobecna w pracy.

W opinii tej biegła wskazała również ilość godzin przepracowanych w klasach łączonych i wyliczyła dodatek z tego tytułu. Biegła dokonała analizy złożonej dokumentacji, przedstawiając wynikające z tej dokumentacji zapisy, świadczące o tym, w jakich klasach odwołująca prowadziła lekcje i w jakim wymiarze oraz z jakich przedmiotów, w tym zastępstwa za innych nauczycieli i ilość godzin w klasach łączonych. Biegła sporządzając w sprawie kolejne opinie, korzystała z wyliczeń dokonanych w tej opinii.

Na skutek zastrzeżeń odwołującej się (k. 193a.s.), które dotyczyły m.in. tego, aby przy wydawaniu opinii przyjąć także projekty organizacyjne i godziny pracy w klasach łączonych biegła sporządziła kolejną opinię uzupełniającą – opinie z sierpnia 2011r. (k. 201-218a.s.). Także do tej opinii zastrzeżenia zgłaszała odwołująca, zostały one zawarte w piśmie z dnia 20.09.2011r. (k. 232-234a.s.) i dotyczyły ilości przepracowanych godzin w latach 1993 i 1994, w tym ilości godzin łączonych oraz nie uwzględnienia ilości godzin w klasach przedszkolnych i zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zastrzeżenia zgłosił również ZUS (pismo z 20.09.2011r. k. 238a.s.).

W konsekwencji na rozprawie w dniu 30.11.2011r. została wydana ustna opinia uzupełniająca H. G. (k. 251-257a.s.). W opinii tej biegła wskazała, iż w zakresie ostatnio wydanej opinii – z sierpnia 2011r. uważa, że w zakresie roku szkolnego 1993-1994 powinny być przyjęte takie kwoty, jak wskazała w części III opinii uzupełniającej z sierpnia 2011r. Biegła dodała, iż w opinii z maja 2011r. co do lat 1993-1994 przyjęła inne kwoty, gdyż przyjęła inne ilości godzin. Wydając opinię z maja 2011r. i z sierpnia 2011r. opierała się na tych samych dokumentach z tym, że uwzględniła zastrzeżenia odwołującej. Biegła odnosząc się do godzin dydaktyczno-wyrównawczych wskazała, iż przyjęła, że skoro odwołująca pracowała 5 dni w tygodniu i odbywała pozostałe godziny w tygodniu, to odbywała również wskazywane przez siebie zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, które zgodnie z dokumentacją były jej przydzielone. Wskazała, że wyliczała wynagrodzenie odwołującej za przepracowane godziny nadliczbowe i uwzględniała fakt, że szkoła miała ferie zimowe, przerwy letnie i przerwy w okresach świątecznych. Biegła podkreślała, iż sporządzając opinię sprawdzała, czy odwołująca miała godziny w klasach łączonych we ten sposób, że rozkładała dzienniki za dany rok i po kolei sprawdzała, czy w danym dniu na danej godzinie miała lekcje w jednej klasie, czy w dwóch jednocześnie i jeżeli miała lekcje jednocześnie w dwóch klasach, to była klasa łączona.

Odnosząc się do wskazanych w opinii wariantów biegła podnosiła, iż w wariancie I przyjmowałam, że odwołująca faktycznie wykonywała tylko tyle godzin lekcyjnych, gdzie był wpisany temat i jej podpis, lecz nie ma dowodów świadczących o tym, że tam, gdzie w dzienniku nie było przy danej godzinie lekcyjnej podpisu odwołującej, to taka lekcja się nie odbywała. W wariancie II przyjęła, że w tym roku szkolnym odwołująca w każdym tygodniu, gdzie nie miała nieobecności pracowała te godziny, które były jej przydzielone, nawet jeśli nie było jej podpisy w dzienniku. Biegła podkreślała, że w jej ocenie bardziej prawidłowy jest wariant II, bo skoro odwołującej przydzielono określona ilość godzin, to miała je wykonywać i wykonywała, chyba że są dowody na faktyczną nieobecność odwołującej w danym dniu tygodnia.

Warianty przyjęte w tej opinii z sierpnia 2011r. biegła podtrzymywała w sporządzanych dalej opiniach, jedynie modyfikując ilość przepracowanych godzin i wyliczając dodatki.

Wobec podtrzymywania przez odwołującą zastrzeżeń, w tym dotyczących ilości godzin pracy w klasach łączonych, Sąd zakreślił odwołującej termin na wskazanie dowodów potwierdzających faktyczny sposób wykonywania pracy i ilość godzin.

W konsekwencji w sprawie zostali przesłuchani świadkowie B. C. (k. 275-276a.s.) i T. O. (k. 299a.s.) oraz Sąd uzyskał dodatkowe dokumenty w postaci projektów organizacyjnych za lata 1985-1997 (k. 267a.s.), przepisów i dokumentacji osobowej (k. 304-305) oraz akt osobowych.

Świadek B. C. zeznawała na temat sposobu wykonywania pracy przez odwołującą, w tym praktyki co do pracy w klasach łączonych i wymiaru godzin. Świadek zeznała, iż w szkole były klasy łączone. Był czas, że klasa zerowa była łączona z pierwszą, potem były łączone pierwsza z drugą, druga z trzecią, w różnych latach było różne łączenie. Świadek zeznała, że były klasy, gdzie łączone były wszystkie lekcje, a były też klasy, gdzie łączone były niektóre lekcje, dotyczyło to matematyki i polskiego. Świadek zeznała, że w klasach IV-VI były łączone lekcje także innych przedmiotów, tj. geografii, historii, zajęć technicznych muzyki i w-f. Zasadą było, że w danej klasie łączono wszystkie godziny plastyki, muzyki, techniki i wychowania fizycznego, wszystkie pozostałe przedmioty we wszystkich klasach częściowo były łączone, a częściowo pojedyncze. Świadek nie pamiętała przy tym, jakich konkretnych klas to dotyczyło i w których latach, wskazywała jednak, iż wynika to z projektów organizacyjnych. Wskazała, że godziny wynikały z projektów organizacyjnych, jeżeli projekt się zmieniał, to zmieniony projekt też wysyłała do Urzędu Gminy. Sąd okazał świadkowi przykładowy projekt organizacyjny na rok 1996/1997. Świadek pytana o zapisy w projektach organizacyjnych zeznała, że zasadą było, iż godziny łączone były wpisywane w nawiasie w rubrykach od 3 do 14 (k. 275-276a.s.)

Świadek T. O. zeznawała natomiast na okoliczność wpisów co do wysokości wynagrodzeń za lata 1990-1991, zawartych w legitymacji ubezpieczeniowej odwołującej, która znajdowała się w aktach emerytalnych (k. 299a.s.).

Z zeznań T.O. wynika, że w kwotach widniejących w legitymacji ujęła wszystkie składniki płac z list płac, które wypłacono odwołującej, w tym wynagrodzenie za pracę w godzinach ponadwymiarowych i dodatki.

Sąd dał wiarę zeznaniom w/w świadków. B. C. była dyrektorem Szkoły Podstawowej w K., ma więc wiedzę na temat sposobu realizacji godzin w tej szkole, zaś T. O. pracowała w Gminnym Zespole (...) w C. i m.in. dokonywała wpisów w legitymacjach ubezpieczeniowych.

Po zebraniu w/w materiału dowodowego Sąd postanowieniem z dnia 30.03.2012r. dopuścił dowód z opinii uzupełniającej biegłej z zakresu księgowości H. G. (2) celem wyliczenia należnych odwołującej za lata 1981-1989 włącznie i za lata 1993-1996: wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe, dodatków do wynagrodzenia zasadniczego, tj. dodatku za wychowawstwo, wiejskiego, za wysługę lat, dodatku za pracę w klasach łączonych. Na tym etapie postępowania E. S. domagała się przyjęcia w latach 1990-1992 kwot widniejących w legitymacji ubezpieczeniowej.

Wykonując to postanowienie biegła sporządziła opinię uzupełniającą z dnia 09 sierpnia 2012r. Również i ta opinia ta na k. 339a.s. wskazuje wyliczenie wszystkich kwot i dodatków w II wariantach (k. 315-362a.s.). Warianty te przyjmują takie same założenia, jak uprzednio sporządzane opinie, a które to założenia Sąd wyjaśniał już we wcześniejszej części uzasadnienia. Należy jednak zauważyć, iż w opinii z 9 sierpnia 2012r. biegła opiera się już o całość zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

Na rozprawie w dniu 12.12.2012r. (k. 407a.s.) odwołująca oświadczyła, iż opinia nie zawiera wyliczenia 13-tek za 1993-1996 i nagród, dodatkowe zastrzeżenia wniosła też w piśmie z dnia 15.01.2013r. (k. 414a.s.). Piśmie tym wskazała, że:

- kwota wynagrodzenia za 1990r. w legitymacji jest wyższa niż w Rp-7 z 09.09.2009r., -wg niej kwoty z legitymacji z 1991-1992 nie zawierają świadczeń rekompensacyjnych,

- wg niej kwoty z legitymacji z 1991-1992 są wyższe niż w Rp-7 z 09.09.2009r.,

-domaga się wyliczenia 13-tek od wynagrodzeń wyliczonych przez biegłą.

W konsekwencji postanowieniem z dnia 16.01.2013r. Sąd dopuścił dowód z opinii biegłej z zakresu księgowości H. G. (2) celem wyliczenia wysokości tzw. 13-tek, należnych za lata 1992-1996 w oparciu o całość dokumentacji znajdującej się w aktach sprawy i dotychczas wykonane przez nią wyliczenia w poprzednich opiniach; biegła miała wskazać też, jakie kwoty i z jakich tytułów wchodzi jej zdaniem do postawy wyliczenia 13-tek, a szczególności czy wchodzi wszystkie dodatki, których zaliczenia domaga się odwołująca, przedstawiając swoje stanowisko na rozprawie w dniu 12.12.2012r. i w dniu 16.01.2013r. (k. 426a.s.).

Biegła wykonując w/w postanowienie sporządziła opinię z dnia 17.04.2013r. (k. 430-444a.s.). Dotyczyła przede wszystkim 13-tek. W opinii biegła zajęła stanowisko, że 13-tki są należne tylko za czas efektywnie przepracowany oraz za urlop, do podstawy wyliczenia 13-tek nie wchodzi zaś dodatki za pracę w godzinach nadliczbowych i nagrody (w tym nagrody dyrektora). W opinii biegła także wskazała, iż do podstawy ustalenia wysokości nagrody rocznej wlicza się wynagrodzenie za okres niezdolności do pracy i zasiłek chorobowy, wypłacane z tytułu niezdolności do pracy, spowodowanej tylko określonymi przyczynami, wskazanymi w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17.02.1986r. w sprawie rocznych nagród z zakładowego funduszu nagród w uspołecznionych zakładach pracy nie będących państwowymi jednostkami organizacyjnymi oraz w sprawie niektórych wynagrodzeń i świadczeń za czas efektywnie nie przepracowany stanowiących podstawę ustalenia wysokości nagrody i w związku z powyższym biegła sporządziła opinię **w II opcjach**:

- **opcja I** niezdolność do pracy była spowodowana przyczynami wymienionymi w Rozporządzeniu z 17.02.1986r. w sprawie rocznych nagród z zakładowego funduszu nagród... i wynagrodzenie za czas choroby i zasiłki uwzględnia się w podstawie 13-tek,

- **opcja II** niezdolność do pracy była spowodowana przyczynami nie wymienionymi w w/w Rozporządzeniu z 17.02.1986r. w sprawie rocznych nagród z zakładowego funduszu nagród... i wynagrodzenie za czas choroby i zasiłki nie są uwzględniane w podstawie 13-tek

Biegła przyjęła nadto, że do podstawy 13-tki nie wlicza się:

a. wynagrodzeń za okres niezdolności do pracy i zasiłku chorobowego za zwolnienia 12-14.02.1992r., 18-22.05.1992r., 28-30.10.1992r., 07-9.12.1992r., 22-26.02.1993r., 20.03.1993r., 5-7.04.1993r., 05.03.1996r.,

b. dni w które był strajk, bo w tym czasie odwołująca nie zachowała prawa do wynagrodzenia,

c. dodatku mieszkaniowego,

d. nagród,

W opinii z 17.04.2013r. biegła dokonała też korekty dodatków za 1993r., wyliczonych wcześniej w opinii z sierpnia 2012r. z k. 315a.s. Dodatki te zmniejszyła z powodu nieobecności odwołującej w czasie strajku w 1993r. (k. 438-439a.s.)

Do opinii też żadna ze stron nie wносиła zastrzeżeń, wobec czego Sąd wyznaczył rozprawę.

Na rozprawie w dniu 19.06.2013r. odwołująca oświadczyła, że biegła nie uwzględniła w wyliczeniach kwot świadczeń rekompensacyjnych i wniosła o ich zaliczenie, wskazując w piśmie dnia 25.06.2013r. argumenty na poparcie swego stanowiska (k. 478-481a.s.).

W konsekwencji Sąd postanowieniem z dnia 27.06.2013r. dopuścił dowód z opinii uzupełniającej biegłej z zakresu księgowości H. G. (2) celem wskazania, czy kwoty dodatków, wynagrodzenie za czas urlopu wypoczynkowego i macierzyńskiego mieszczą się w kwotach wynagrodzenia uwzględnionych przez ZUS przy wydawaniu zaskarżonej decyzji, a jeśli nie, to dlaczego oraz celem wskazania, czy dokumentacja zawarta w aktach sprawy daje podstawę do stwierdzenia, iż odwołującej faktycznie były wypłacane świadczenia rekompensacyjne a jeśli tak, to kiedy i w jakiej kwocie oraz czy mieszczą się one w kwotach wynagrodzenia wskazanych legitymacji ubezpieczeniowej z lat 1990-1992 i czy kwoty świadczeń rekompensacyjnych mieszczą się w kwotach już uwzględnionych przez ZUS przy wydawaniu zaskarżonej decyzji.

W opinii z dnia 26.08.2013r. (k. 501-559a.s.) biegła wskazała te kwoty oraz wyliczyła rekompensatę za 1991r. w wysokości 2.760.000zł i za 1992r. w wysokości 3.480.000zł. Z opinii wynika, że ponieważ rekompensaty wypłacano na podstawie ustawy z dnia 06.03.1997r., nie mogły one być wpisane w legitymacji, gdyż tam wpisów dokonywano w dniu 20.10.1993r.

W opinii tej biegła wskazała wyliczenia wynagrodzenia i dodatków w II wariantach a każdy z wariantów w II opcjach. Warianty dotyczyły ilości przepracowanych godzin i przyjmowały takie same założenia jak dotychczas a tym samym wysokości dotyczyły wynagrodzenia i dodatków zaś opcje dotyczyły 13-tek, jak w opinii z 17.04.2013r. Bliżej zostaną one omówione w dalszej części uzasadnienia.

Po otrzymaniu w/w opinii E. S. złożyła pismo z dnia 30.09.2013r. (k. 565a.s.), gdzie wskazała, że biegła nie ujęła dodatków za 1990 – 1991 i dodatków cenowych, wyrównawczych oraz nagród dyrektora.

W konsekwencji postanowieniem z dnia 18.10.2013r. Sąd dopuścił dowód z opinii uzupełniającej biegłej z zakresu rachunkowości H. G. (2) celem wyliczenia wynagrodzenia za pracę i wszelkich dodatków należnych odwołującej za lata 1990-1991 włącznie oraz dodatków cenowych, wyrównawczych i nagród dyrektora za lata 1981-1989 włącznie i 1992-1996, od których istniał obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne,

Wykonaniem tego postanowienia jest opinia biegłej z dnia 15.12.2013r. (k. 594-622a.s.). Także w tej opinii biegła wyliczyła wynagrodzenia i dodatki w dwóch wariantach, przyjmując takie same założenia co do ilości przyjmowanych godzin, jak dotychczas.

Do opinii tej E. S. w piśmie z dnia 02.01.2014r. (k. 632a.s.) wniosła zastrzeżenia, które dotyczyły roku szkolnego 1989/1990 i wskazywała, że we wcześniejszych opiniach biegła prawidłowo przyjmowała 9 godzin w klasach łączonych, a teraz zmniejszyła tę liczbę godzin (k. 632-633a.s.).

W konsekwencji postanowieniem z dnia 24.01.2014r. Sąd dopuścił dowód z opinii uzupełniającej biegłej z zakresu rachunkowości H. G. (2) celem ustosunkowania się do zarzutów odwołującej, zgłoszonych w piśmie z dnia 02.01.2014r. i wskazania, jakie ostatecznie kwoty wynagrodzenia i dodatków należy jej zdaniem przyjąć w roku szkolnym 1989/1990 i w całym 1990r.

W opinii uzupełniającej z dnia 10.02.2014r. (k. 645-658a.s.) biegła dokonała ponownych wyliczeń, przyjmując w roku szkolnym 1989/1990, tak jak we wcześniejszych opiniach, 9 godzin w klasach łączonych. Biegła w opinii przyznała swoją omyłkę.

Do opinii tej żadna ze stron nie wniosła zastrzeżeń.

Oceniając w/w materiał dowodowy i sporządzone w sprawie opinie Sąd uznał, iż wystarcza on do wydania merytorycznego rozstrzygnięcia w sprawie.

Zdaniem Sądu do ustalenia wysokości emerytury – w oparciu o w/w opinie biegłej H. G. (2) - należy zaliczyć E. S. kwoty wynagrodzeń, wynagrodzeń za pracę w godzinach ponadwymiarowych i żądane przez nią dodatki za lata 1981-1989 i 1992-1996: za pracę w godzinach ponadwymiarowych, dodatek wiejski, za wysługę lat, za wychowawstwo, za pracę w klasach łączonych, biblioteczny, za inspirowanie czytelnictwa, rekompensaty (dodatek) z tytułu wzrostu cen, 13-tki, nagrody dyrektora: w 1989r. w kwocie 46.000zł i w 1991r. w kwocie 247.000zł oraz świadectwa rekompensacyjne.

Do ustalenia wysokości emerytury podlegają też zaliczeniu kwoty wynagrodzeń za lata 1990-1992, lecz w oparciu o wpisy w legitymacji ubezpieczeniowej, a nie w oparciu o opinię biegłej.

Zauważyć trzeba, że Sąd wydając wyrok określał kwoty wynagrodzeń łącznie z dodatkami i rekompensatami, wskazując ogólną kwotę za cały rok. Część z tych kwot została już ujęta w zaskarżonej decyzji z dnia 12.08.2009r. lub w decyzji wydanej w dniu 24.09.2009r., lecz Sąd uznał, iż tylko łączne wskazanie sumy za cały rok będzie czytelne i zrozumiałe dla odwołującej, dlatego w wyroku wskazywał ogólne kwoty za dany rok, które powinny być przyjęte przy wyliczaniu wysokości emerytury. Szczegółowe dane co do kwot faktycznie ujętych przez ZUS znajdują się w opinii biegłej z dnia 26.08.2013r., a będą też wskazane poniżej w uzasadnieniu.

Orzekając w zakresie wynagrodzeń za lata 1990-1992 Sąd miał na uwadze fakt, iż organ rentowy wydając zaskarżoną decyzję dysponował kilkoma dokumentami wykazującym kwoty zarobków za te lata.

E. S. składała do ZUS wniosek o ustalenie kapitału początkowego. Do wniosku załączyła Rp-7 z dnia 05.02.2003r. (k. 21 akt kap. pocz.).

W tym Rp-7 wskazano kwoty:

za 1990 – 8.610.081zł – jest to tylko wynagrodzenie zasadnicze,

za 1991 – 14.662.320zł – jest to wynagrodzenie (14.415.120zł) i nagroda dyrektora (247.200zł),

za 1992 – 22.297zł – jest to tylko wynagrodzenie zasadnicze

Z akt kap. pocz. wynika też, że w dniu 06.01.2006r. wydano decyzję ustalającą wysokość kapitału początkowego a z wykazu wprowadzonych zarobków ubezpieczonego (k. 43 akt kap. pocz.) wynika, iż przyjęto kwoty:

za 1990 - 8.610.081zł – jest to samo wynagrodzenie,

za 1991– 17.422.320zł – jest to 14.662.320zł z Rp-7 z 05.02.2003r. i dodatkowo rekompensata 2.760.000zł,

za 1992 – 27.342.200zł – jest to 22.297zł Rp-7 z 05.02.2003r. i dodatkowo rekompensata 3.480.000zł.

Z akt emerytalnych wynika, iż ZUS wydając zaskarżoną decyzję z dnia 12.08.2009r. przyjął za lata 1990-1992 kwoty przyjęte w decyzji ustalającej wysokość kapitału początkowego z dnia 06.01.2006r.

Z zestawienia zarobków z k. 369a.e. wynika, że przy wydawaniu zaskarżonej decyzji ujęto kwoty:

za 1990 – 8.610.081zł,

za 1991 – 17.422.320zł,

za 1992 – 25.777.050zł.

Z akt emerytalnych wynika też, że E. S. składając w dniu 03.08.2009r. wniosek o emeryturę załączyła do wniosku m.in. legitymację ubezpieczeniową (k. 21a.e.). Na str. 83 legitymacji są zapisy wysokości zarobków, dokonane w dniu 20.10.1993r. Odwołująca wywołała w toku postępowania, że listy płac uległy spaleni w czasie pożaru, który miał miejsce w dniu 26.05.1997r., a okoliczność tę potwierdziła Szkoła w C. w pismach składanych do Sądu i w Rp-7 z dnia 09.09.2009r. (k. 402a.e.).

Ponieważ jednak w/w wpisy w legitymacji ubezpieczeniowej zostały dokonane w 1993r., pochodzą one jeszcze sprzed pożaru, gdy była dostępna całość dokumentacji płacowej.

W legitymacji ujęto kwoty:

za 1990 - 11.932.602zł

za 1991 – 17.924.421zł

za 1992 – 27.342.200zł

Jak już wskazano wyżej, ZUS wydając zaskarżoną decyzję przyjął kwoty mniejsze, wynikające z Rp- 7 z 05.02.2003r. z k. 21 akt kap. pocz.

Z akt ZUS wynika, że w dniu 16.09.2009r. odwołująca złożyła do ZUS nowe Rp-7 wystawione przez Publiczną Szkołę Podstawową w C. w dniu 09.09.2009r. za lata 1981-1996 (k. 401-403a.e.). Wskazano tam oprócz wynagrodzenia zasadniczego i nagród dyrektora dodatkowe kwoty: godziny ponadwymiarowe, 13-tki i dodatek wyrównawczy. W Rp-7 podano, iż kwoty wyliczono w oparciu o angaże i dzienniki i były to kwoty:

za 1990r. – 9.072.233zł

za 1991r. – 16.436.400zł

za 1992r. – 26.366.276zł

Po złożeniu w/w Rp-7 z dnia 09.09.2009r. ZUS wydał nową decyzję, ustalającą wysokość emerytury, z dnia 24.09.2009r. (k. 420-421a.e.)

Przyjęto:

za 1990r. - 9.072.233zł – mniej niż w legitymacji (w legitymacji 11.932.602zł)

za 1991r. – 19.196.400zł – więcej niż w legitymacji (w legitymacji 17.924.421zł)

za 1992r. – 29.846.276zł – więcej niż w legitymacji (w legitymacji 27.342.200zł)

Z pisma ZUS z 24.02.2010r. (k. 423a.e.) wynika, że wydając decyzję z 24.09.2009r. za 1991r. ujęto kwotę 16.436.400zł, a więc kwotę z Rp-7 z 09.09.2009r. i dodatkowo świadectwa rekompensacyjne w kwocie 2.760zł oraz za 1992r. ujęto 26.366.276zł, tj. kwotę z Rp-7 z 09.09.2009r. i dodatkowo świadectwa rekompensacyjne w kwocie 3.480.000zł.

E. S. domagała się wyliczenia przez biegłą zarobków wraz dodatkami za lata 1990-1991.

Biegła w opinii z dnia 15.12.2013r. wyliczyła wynagrodzenie za pracę i wszelkie dodatki za lata 1990-1991 oraz dodatki cenowe za 1992r., od których istniał obowiązek opłacania składek (k. 594-622a.s.) i wskazała to wynagrodzenie w II wariantach i II opcjach.

W ocenie Sądu co do zasady nie można jednak przyjąć kwot wyliczonych przez biegłą co do lat 1990-1992, a co do zasady należy przyjąć kwoty widniejące w legitymacji, dodając jedynie rekompensaty w 1991 i 1992r.

Jak już wskazano wyżej, Sąd w toku postępowania przesłuchał świadka - osobę, która dokonywała wpisów w legitymacji ubezpieczeniowej. Była to T. O.. Z zeznań T.O.wynika, że w kwotach widniejących w legitymacji ujęła wszystkie składniki płac z list płac, które wypłacono odwołującej, w tym wynagrodzenie za pracę w godzinach ponadwymiarowych i dodatki. W świetle tych zeznań należy przyjąć kwoty wynagrodzeń wynikające z legitymacji, gdyż zostały one dokonane w oparciu o istniejącą jeszcze wtedy dokumentację płacową. Jak wynika z legitymacji, zapisy wysokości zarobków za lata 1990-1992 zostały dokonane w dniu 20.10.1993r., a więc jeszcze przed pożarem, należy więc uznać je za wiarygodne i najpełniej odzwierciedlające kwoty faktycznie wypłacone odwołującej (poza świadectwami rekompensacyjnymi).

Mając powyższe na uwadze za 1990r. należy przyjąć kwotę 11.932.602zł, za 1991 kwotę wynagrodzenia 17.924.421zł i za 1992 kwotę wynagrodzenia 27.342.200zł.

Zaznaczyć jednak trzeba, że odwołująca domagała się przyjęcia także kwot rekompensat, do kwot z legitymacji należy więc dodać kwoty rekompensat w 1991r. – 2.760.000zł i w 1992r. – 3.480.000zł.

Ostatecznie kwoty będą przedstawiać się więc następująco:

za 1990r. -11.932.602zł,

za 1991 – 17.924.421zł + 2.760.000zł = 20.684.421zł

za 1992 – 27.342.200zł + 3.480.000zł = 30.822.200zł

Odnosząc się do rekompensat wskazać trzeba, że były one wypłacane na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 06.03.1997r. o zrekompensowaniu okresowego niepodwyższania płac w sferze budżetowej oraz utraty niektórych wzrostów lub dodatków do emerytur i rent (t.j. Dz.U. z 2000r., Nr 23, poz. 294 z e zm.). Rekompensaty te przysługiwały za 1991r. i za 1992r.

Rekompensaty były przedmiotem opinii biegłej, sporządzonej w dniu 23.08.2013r. (k. 514-516a.s.). Biegła H. G. (2) wskazała, że zgodnie z art. 5 ust. 1 w/w ustawy rekompensaty były doliczane do wynagrodzenia za dany rok a kwoty rekompensat były bezsporne i wynosiły: w 1991 – 2.760.000zł i w 1992r. – 3.480.000zł.

Biegła wskazała nadto, iż rekompensaty nie były ujęte w kwotach wynagrodzeń, wskazanych w legitymacji ubezpieczeniowej odwołującej, bowiem wpisów w legitymacji dokonywano w 1993r., podczas gdy w/w ustawa, przyznająca rekompensaty, weszła w życie dopiero w 1997r. Z tych względów zdaniem biegłej, gdyby przyjmować za prawidłowe kwoty legitymacji, należałoby do nich za 1991r. i 1992r. doliczyć kwoty rekompensaty.

Sąd podziela w pełni powyższe stanowisko biegłej, gdyż jest ono logicznie uzasadnione i oparte na danych wynikających z legitymacji i treści ustawy z dnia 06.03.1997r. o zrekompensowaniu.... Opinia w zakresie doliczania rekompensat w 1991i 1992r. nie była kwestionowana przez żadną ze stron.

Z akt ZUS wynika, iż wydając zaskarżoną decyzję z dnia 12.08.2009r. przyjęto kwoty za 1990-1992 takie same jak przyjęte w decyzji ustalającej wysokość kapitału początkowego z dnia 06.01.2006r., tj. kwoty z Rp-7 z 05.02.2003r. gdyż w dacie wydawania zaskarżonej decyzji tylko ono było wówczas złożone. W tym Rp-7 nie ujęto rekompensat.

Fakt wypłacenia odwołującej rekompensat wynika z pisma z jej akt osobowych, złożonego do ZUS i znajdującego się na k. 223a.e.

Z pisma ZUS z 24.02.2010r. (k. 423a.e.) wynika, że dopiero wydając decyzję z dnia 24.09.2009r., za 1991r. ujęto świadczenia rekompensacyjne w kwocie 2.760zł oraz za 1992r. ujęto świadczenia rekompensacyjne w kwocie 3.480.000zł. Mimo ich faktycznego ujęcia – już po wydaniu zaskarżonej decyzji – Sąd uznał, iż celowym jest wskazanie w wyroku kwot wynagrodzeń za lata 1990-1992 łącznie ze świadczeniami rekompensacyjnymi, gdyż w ten sposób odwołująca będzie miała wiedzę na temat tego, jaka kwota ogólna została jej zaliczona za dany rok.

Mając powyższe na uwadze Sąd do ustalenia wysokości emerytury przyjął odwołującej kwoty wynagrodzeń za 1990-1992, wskazane w legitymacji ubezpieczeniowej, dodając w 1991 i 1992r. jedynie kwoty rekompensat. Odwołująca ostatecznie domagała się uwzględnienia sum albo w oparciu o legitymację, albo w oparciu o opinie biegłej – w zależności od tego, gdzie były za dany rok wyższe. Ponieważ biegła w opinii z grudnia 2013r. w wersji II opcja II – załącznik 4.4. k. 620a.s. (żądanej przez odwołującą) wyliczyła za 1991r. wyższe kwoty niż wskazane w legitymacji za ten rok, odwołanie zostało oddalone w zakresie wyższych kwot przyjętych w opinii biegłej.

Żądanie E. S. dotyczyło również doliczenia tzw. 13-tek za lata 1981-1996. W aktach osobowych odwołującej znajdują się pisma świadczące o wypłaceniu jej 13-tek. Nadto w aktach sprawy (k. 490a.s.) znajduje się pismo Publicznej Szkoły Podstawowej w C. z dnia 09.07.2013r. stwierdzające, że w latach 1992-1996 były odwołującej wypłacane 13-tki. Takiej samej treści pismo zostało nadesłane z Urzędu Gminy w C. (k. 497a.s.).

Wskazać trzeba, że w aktach ZUS 13-tki zostały wykazane dopiero w Rp-7 z 09.09.2009r. i dotyczyły lat 1992- 1996, były to kwoty:

1992 – 1.918.906zł

1993 – 2.831.138zł

1994 – 3.672.522zł

1996 – 506,62zł

1996 – 770,83zł

Ponieważ w/w Rp-7 zostało złożone już po wydaniu zaskarżonej decyzji, dlatego 13-cki nie są ujęte w zaskarżonej decyzji.

Odnosząc się do żądań zaliczenia 13-tek za lata 1981-1996 wskazać trzeba, że zgodnie ze stanowiskiem ZUS, zawartym w piśmie z dnia 08.01.2009r. (k. 34a.s.), 13-cki do roku 1990r. nie stanowiły podstawy wymiaru składek, dlatego nie mogą być uwzględnione w podstawie wymiaru emerytury odwołującej. To stanowisko Sąd Okręgowy podziela co skutkuje oddaleniem odwołania w części dotyczącej zaliczenia 13-tek za lata 1981-1990.

W ocenie Sądu 13-cki wypłacane w latach 1991-1992 są ujęte w kwotach widniejących w legitymacji ubezpieczeniowej odwołującej. Jak wynika bowiem z wyżej przedstawionych zeznań świadka T. O., wpisywała ona sumy wynagrodzeń w legitymacji na podstawie list płac, a to oznacza ujęcie także 13-tek.

Zaliczeniu przez Sąd podlegają natomiast 13-cki w latach 1993-1996. Odwołująca wykazała, iż 13-cki w tych latach były jej wypłacane, gdyż wynika to z pisma Publicznej Szkoły Podstawowej w C. z dnia 09.07.2013r. (k. 490a.s.) i z Urzędu Gminy w C. (k. 497a.s.).

Wydając zaskarżoną decyzję z dnia 12.08.2009r. ZUS nie ujął 13-tek, gdyż nie były one ujęte w znajdujących się w tej dacie w aktach ZUS zaświadczeniach Rp-7. Wydając tę decyzję ZUS przyjął kwoty m.in. za 1991r., przyjęte w decyzji ustalającej wysokość kapitału początkowego z dnia 06.01.2006r. W dacie wydawania zaskarżonej decyzji do akt ZUS było złożone tylko Rp-7 z 05.02.2003r., wskazujące kwotę 17.422.320zł, która nie obejmowała 13-cki. W legitymacji ubezpieczeniowej odwołującej za 1991r. wskazana jest kwota 17.924.421zł. Z pisma ZUS z 24.02.2010r. (k. 423a.e.) wynika, że wydając decyzję z 24.09.2009r. za 1991r. ujęto kwotę 16.436.400zł, tj. kwotę z Rp-7 z 09.09.2009r. (nie ma tam 13-cki) i dodatkowo świadectwa rekompensacyjne w kwocie 2.760zł, a więc 13-cka nie została ujęta.

Z akt ZUS wynika natomiast, że 13-cki za lata 1992-1996 zostały ujęte w późniejszej decyzji – z dnia 24.09.2009r. – na podstawie Rp-7 z 09.09.2009r. w kwotach wynikających z tego Rp-7. Były to sumy:

1992 – 1.918.906zł

1993 – 2.831.138zł

1994 – 3.672.522zł

1996 – 770,83zł

Ponieważ odwołująca wywodziła, że 13-cki wskazane przez zakład pracy zostały podane nieprawidłowo, gdyż nie uwzględniają wszystkich składników wynagrodzenia, wносиła o ich wyliczenie przez biegłą z zakresu rachunkowości, H. G. (2).

Postanowieniem z dnia 16.01.2013r. Sąd dopuścił dowód z opinii biegłej z zakresu księgowości H. G. (2) celem wyliczenia wysokości 13-tek należnych za lata 1992-1996 w oparciu o całość dokumentacji znajdującej się w aktach sprawy i dotychczas wykonane przez nią wyliczenia w poprzednich opiniach; biegła miała także wskazać, jakie kwoty i z jakich tytułów wchodzi jej zdaniem do postawy wyliczenia trzynastek, a szczególności czy wchodzi wszystkie dodatki, których zaliczenia domaga się odwołująca, przedstawiając swoje stanowisko na rozprawie w dniu 12.12.2012r. i w dniu 16.01.2013r.

Biegła wykonując w/w postanowienie sporządziła opinię z dnia 17.04.2013r. (k. 430-444a.s.). W opinii biegła zajęła stanowisko, że 13-cki są należne tylko za czas efektywnie przepracowany oraz za urlop, do podstawy wyliczenia 13-tek nie wchodzi zaś dodatki za pracę w godzinach nadliczbowych i nagrody (w tym nagrody dyrektora). W opinii biegła także wskazała, iż do podstawy ustalenia wysokości nagrody rocznej wlicza się wynagrodzenie za okres niezdolności do pracy i zasiłek chorobowy, wypłacane z tytułu niezdolności do pracy, spowodowanej tylko określonymi przyczynami, wskazanymi w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17.02.1986r. sprawie rocznych nagród z zakładowego funduszu nagród w uspołecznionych zakładach pracy nie będących państwowymi jednostkami organizacyjnymi oraz w sprawie niektórych wynagrodzeń i świadczeń za czas efektywnie nie przepracowany stanowiących podstawę ustalenia wysokości nagrody i w związku z powyższym biegła sporządziła opinię w II opcjach:

- **opcja I** niezdolność do pracy była spowodowana przyczynami wymienionymi w Rozporządzeniu z 17.02.1986r. w sprawie rocznych nagród z zakładowego funduszu nagród ... i wynagrodzenie za czas choroby i zasiłki uwzględnia się w podstawie 13-tek,

- **opcja II** niezdolność do pracy była spowodowana przyczynami nie wymienionymi w w/w Rozporządzeniu z 17.02.1986r. i wynagrodzenie za czas choroby i zasiłki nie są uwzględniane w podstawie 13-tek

Biegła przyjęła nadto, że do podstawy 13-cki nie wlicza się:

a. wynagrodzeń za okres niezdolności do pracy i zasiłku chorobowego za zwolnienia w okresach: 12-14.02.1992r., 18-22.05.1992r., 28-30.10.1992r., 07-9.12.1992r., 22-26.02.1993r., 205.03.1993r., 5-7.04.1993r., 05.03.1996r.,

b. dni w które był strajk, bo w tym czasie odwołująca nie zachowała prawa do wynagrodzenia,

c. dodatku mieszkaniowego,

d. nagród.

Sąd podziela w/w stanowisko biegłej co do sposobu wyliczania podstawy nagrody rocznej. Biegła wskazuje w opinii stosowne przepisy, regulujące powyższą kwestię, a żadna ze stron nie kwestionowała opinii biegłej.

Zgodnie z § 2 pkt 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17.02.1986r. w sprawie rocznych nagród z zakładowego funduszu nagród ... do podstawy ustalenia wysokości rocznej nagrody z zakładowego funduszu nagród dla pracownika, niezależnie od wynagrodzenia określonego w art. 10 ust. 1 ustawy, zalicza się:

zasiłek chorobowy lub wynagrodzenie wypłacane w czasie trwania stosunku pracy z tytułu niezdolności do pracy pracownika powstałej wskutek:

a) wypadku przy pracy,

b) wypadku w drodze do pracy lub z pracy,

c) choroby zawodowej,

d) leczenia w szpitalu lub sanatorium, łącznie z okresem nieprzerwanej niezdolności do pracy następującym bezpośrednio po okresie leczenia w szpitalu lub sanatorium,

e) choroby przypadającej w okresie ciąży,

f) choroby lub wypadku, które spowodowały przejście pracownika na rentę inwalidzką lub świadczenie rehabilitacyjne,

g) chorób oznaczonych numerami statystycznymi 010-018, 137 oraz 140-208,

Odnosząc tę regulację do niniejszej sprawy wskazać trzeba, że E. S. w spornym okresie była niezdolna do pracy, a okresy tej niezdolności wynikają z jej legitymacji ubezpieczeniowej oraz z akt osobowych i zaświadczeń o niezdolności do pracy, złożonych przez odwołującą do ZUS i były takie, jak podała w opinii biegła. Biegła wydając opinię wskazała, że załączone do akt sprawy dokumenty (w tym zaświadczenia lekarskie o niezdolności do pracy) nie pozwalają na ustalenie przyczyny niezdolności do pracy, dlatego brak jest możliwości ustalenia, czy wynagrodzenia bądź zasiłki za czas niezdolności do pracy były podstawą ustalenia dodatkowego wynagrodzenia rocznego, zgodnie z w/w przepisami.

Należy wskazać, iż znajdujące się w legitymacji ubezpieczeniowej i aktach osobowych oraz w aktach emerytalnych zwolnienia lekarskie są wystawione albo przez pediatrę (a więc dotyczą dzieci), albo przez lekarza innej specjalności (dotyczą więc niezdolności do pracy samej odwołującej). Odwołująca w toku postępowania nie podnosiła zaś, aby miała zwolnienia lekarskie z przyczyn wskazanych w Rozporządzeniu z dnia 17.02.1986r.

Z opinii wynika, że do nagród rocznych wliczało się wynagrodzenie za okres niezdolności do pracy i zasiłek chorobowy spowodowane tylko określonymi przyczynami, a odwołująca nie wykazała, aby wynikające z tych zwolnień okresy niezdolności do pracy były spowodowane przyczynami wymienionymi w § 2 pkt 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17.02.1986r. w sprawie rocznych nagród z zakładowego funduszu nagród.... Sama E. S. nie potrafiła wskazać, jakimi przyczynami były spowodowane te zwolnienia. Oznacza to, iż wynagrodzenie i zasiłki otrzymywane w okresach niezdolności, szczegółowo wskazanych w opinii biegłej, nie wchodzi do podstawy wymiaru 13-cki.

Nadto biegła w opinii odnosi się do dni, w których trwał strajk, wskazuje te dni i podnosi, iż za te dni odwołująca nie zachowała prawa do wynagrodzenia za pracę, dlatego słusznie przyjmuje, iż do podstawy 13-cki nie wlicza się tych dni. Do podstawy wymiaru 13-cki nie wlicza się też dodatku mieszkaniowego i nagród, co wynika wprost z treści § 2 pkt 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17.02.1986r. w sprawie rocznych nagród z zakładowego funduszu nagród....

Mając powyższe na uwadze Sąd uznał, iż prawidłowym jest przyjęcie wyliczenia 13-tek wg opcji II opinii biegłej. Kwoty 13-tek wskazane są na k. 435a.s. i wynoszą:

za 1992r. – 2.017.754,79zł,

za 1993r. - 3.151.274,48zł,

za 1994r. – 4.859.562,78zł,

za 1995r. – 630,97zł,

za 1996r. – 764,46zł.

Takie kwoty 13-tek biegła przyjęła nie tylko w opinii z dnia 17.04.2013r., lecz i w opinii z dnia 28.08.2013r. (załącznik nr 12/1 k. 557a.s).

Wydając rozstrzygnięcie w przedmiocie wynagrodzeń za pracę odwołującej oraz dochodzonych przez nią dodatków: z tytułu pracy w godzinach ponadwymiarowych w latach 1981-1996 i dodatków przysługujących nauczycielom za lata 1981-1996: za pracę w godzinach ponadwymiarowych, dodatku wiejskiego, za wysługę lat, za wychowawstwo, za pracę w klasach łączonych, dodatku bibliotecznego, za inspirowanie czytelnictwa i rekompensaty (dodatku) z tytułu wzrostu cen, Sąd oparł się na opinii biegłej sporządzonej w dniu 28.03.2013r. (k. 502-559a.s.).

Biegła wskazała wyliczenia w II wariantach a każdy z wariantów w II opcjach. Warianty dotyczyły ilości przepracowanych godzin a tym samym wysokości wynagrodzenia i dodatków zaś opcje dotyczyły 13-tek.

W ocenie Sądu należy przyjąć wyliczenia dokonane przez biegłą w wariantcie II opcja II, tak jak wносиła odwołująca.

Opcja I i II opinii z dnia 28.08.2013r. opiera się na wyliczeniach biegłej co do 13-tek wskazanych w opinii z dnia 17.04.2013r. (k. 430-444a.s.). Jak już wskazano wyżej, Sąd za prawidłową uznawał opcję II.

Odnosząc się do żądania zaliczenia wynagrodzeń za pracę wraz z dodatkami Sąd za prawidłowy uznał wariant II. Opinia ta w powyższym zakresie podsumowuje wszystkie wcześniej sporządzone opinie.

Z opinii z dnia 28.08.2013r. wynika, iż biegła uwzględniła fakt, że w niektórych latach brak było dzienników lekcyjnych lub planów organizacyjnych szkoły. W wariantcie I opinii biegła przyjęła hipotetyczny (średni) rozkład godzin w poszczególnych dniach tygodnia, w których występowała nieobecność i na tej podstawie ustaliła wynagrodzenie, przyjmując tylko te godziny wskazane w dziennikach, przy których widniał podpis odwołującej, chociaż jednocześnie nie było wykazanych jej nieobecności i prowadzenia danej lekcji przez innego nauczyciela. W wariantcie II biegła przyjęła pracę w godzinach ponadwymiarowych tylko w tygodniach, w których odwołująca nie miała wykazanych nieobecności i przyjęła, że nawet jeśli nie ma jej podpisu w dziennikach lekcyjnych, to odwołująca odbyła lekcję, jeśli z innych dokumentów nie wynikają jej nieobecności. Biegła wskazała, że w wariantcie II wyliczenie zawiera wynagrodzenie za godziny ponadnormatywne, które należy przyjąć, że zostały faktycznie wykonane, biorąc pod uwagę brak nieobecności i przydział godzin. Zdaniem biegłej bardziej prawidłowe jest przyjęcie wyliczenia wynagrodzeń na podstawie założeń wariantu II.

Zauważyć trzeba, że opinia biegłej z dnia 28.08.2013r. została wydana już po zebraniu całości materiału dowodowego, opiera się na danych wynikających z akt osobowych E. S., dokumentacji złożonej do ZUS, nadesłanych do Sądu dziennikach lekcyjnych i projektach organizacyjnych szkoły oraz protokołach posiedzeń Rady Pedagogicznej. Dane te odzwierciedlają rozkład czasu pracy odwołującej i ilość przepracowanych przez nią godzin. Zdaniem Sądu należy przyjąć, iż jeżeli w planie organizacyjnym szkoły odwołująca miała przydzieloną określoną ilość godzin lekcyjnych, to je faktycznie odbyła, chyba że z dokumentacji wynika, iż miała wówczas zwolnienie lekarskie czy urlop. Plan organizacji szkoły jest zatwierdzany przez jednostkę nadrzędną szkoły i wskazuje ilość nauczycieli zatrudnionych w okresie roku szkolnego oraz ilość przydzielonych im godzin, wynika więc z niego, czy dana osoba w roku szkolnym miała pracować w pełnym wymiarze godzin, czy też miała przydzielone godziny ponadwymiarowe, gdyż o części godzin ponadwymiarowych wiadomo już w czasie sporządzania planu, np. jeśli chodzi o godziny wynikające z nieobecności nauczyciela spowodowane urlopem macierzyńskim czy długotrwałym zwolnieniem lekarskim związanym z ciążą. Ilość tych godzin ponadwymiarowych w ciągu roku szkolnego może jedynie ulec zwiększeniu w razie niespodziewanych nieobecności nauczyciela. Dane te uzupełniają zapisy z posiedzeń Rady Pedagogicznej, które wskazują na planowane nieobecności nauczycieli i ilość przydzielanych godzin oraz zapisy w dziennikach lekcyjnych.

Biegła H. G. (2), składając ustną opinię uzupełniającą na rozprawie w dniu 27 października 2010r. podała, iż można przyjąć hipotezę, że odwołująca, skoro miała odbyć jakieś godziny, to faktycznie je odbyła, chyba że są dowody, że lekcji nie było z uwagi na jej chorobę, dzień wolny czy inne przyczyny i ta hipoteza dotyczy okresu, za który nie ma dzienników lub planów organizacyjnych.

Biegła na rozprawie w dniu 30.11.2011r. opisując sposób dokonywania wyliczeń co do ilości godzin w klasach łączonych wskazała, że sprawdzała, czy odwołująca miała godziny w klasach łączonych we ten sposób, że rozkładała dzienniki za dany rok i po kolei sprawdzała, czy w danym dniu na danej godzinie odwołująca miała lekcje w jednej klasie, czy w dwóch jednocześnie i jeżeli miała lekcje jednocześnie w dwóch klasach, to była klasa łączona. Na tej samej rozprawie biegła podała nadto, iż gdy wyliczała wynagrodzenie odwołującej za przepracowane godziny nadliczbowe, uwzględniła fakt, że szkoła miała ferie zimowe, przerwy letnie i przerwy w okresach świątecznych.

Biegła sporządzając opinię z dnia 28.08.2014r. uwzględniła wszystkie te okoliczności. Zauważyć przy tym trzeba, że biegła korzystała z danych wyliczanych przez siebie w poprzednich opiniach, gdyż były one ciągle jedynie uzupełniane i ewentualnie były dodawane kolejne godziny wynikające z nowej dokumentacji.

Ostatecznie biegła co do ilości przepracowanych godzin wydała opinię w II wariantach, które różnią się ilością przepracowanych godzin. Różnice wynikają z tego, iż w dziennikach lekcyjnych pod niektórymi z lekcji brak jest podpisów odwołującej lub nie ma dzienników a są plany organizacji szkoły. W ocenie Sądu należy przyjąć wariant II opinii wskazujący, iż odwołująca odbyła lekcje, nawet jeśli nie ma jej podpisu w dzienniku, bowiem z dokumentacji nie wynika, aby miała wówczas nieobecności spowodowane niezdolnością do pracy. Nadto gdyby lekcje te odbywał

inny nauczyciel, to on złożyłby swój podpis. Co do okresu, za który nie ma dzienników a są plany organizacji szkoły uznać należy, że jeżeli odwołująca miała w planie organizacyjnym przydzieloną określoną ilość godzin, to je faktycznie odbyła, skoro nie miała nieobecności. Należy pamiętać, iż nauczyciel musi odbywać lekcje, przydzielone mu w planie nauczania, a nie odbycie lekcji wynikać może tylko ze zwolnienia lekarskiego, urlopu (o czym są dane w aktach osobowych) lub z przerw w pracy szkoły, a nie odbycie lekcji musi znaleźć zapis w dzienniku. W ocenie Sądu te same zasady należy przyjąć też w latach, za które nie udało się uzyskać dzienników lekcyjnych, a co do których są projekty organizacji szkoły. Za te lata biegła przyjmowała tylko te godziny, które były odwołującej przydzielone i odliczała ewentualne nieobecności wynikające ze zwolnień czy przerw w pracy szkoły.

Ilość godzin przepracowanych przez odwołującą przekłada się na wysokość otrzymywanych przez nią dodatków: za pracę w godzinach ponadwymiarowych, za pracę w klasach łączonych za wysługę, wiejski, za wychowawstwo i dodatek biblioteczny, za inspirowanie czytelnictwa. Rodzaj dodatków przysługujących nauczycielom wynika z ustawy Karta Nauczyciela i z przepisów wykonawczych i nie była kwestionowana przez strony. Biegła w opiniach szczegółowo i prawidłowo wskazała te przepisy. Nadto rodzaj otrzymywanych przez odwołującą dodatków wynika z angaży znajdujących się w jej aktach osobowych. Zauważyć tylko trzeba, iż ustalając ilość przepracowanych godzin ponadwymiarowych i w klasach łączonych biegła uwzględniła także zeznania B. C., dyrektora szkoły, w której była zatrudniona odwołująca, a która wskazywała praktykę przyjmowania w szkole w zakresie przedmiotów w klasach łączonych i sposobu sporządzania projektów organizacyjnych.

Mając na uwadze powyższe Sąd uznał, iż za podstawę orzekania może przyjąć opinie biegłej H. G. (2), a w szczególności opinię z dnia 28.08.2013r., przy czym za prawidłowe – z przyczyn wskazanych wyżej – należy uznać kwoty wskazane w wariantcie II opcja II. Jak już wskazano wyżej, warianty dotyczyły wynagrodzenia i dodatków, a opcje 13-tek.

Kwoty przyjęte przez Sąd zostały wskazane w tej opinii w załączniku nr 12/1 k. 557a.s.

Są to kwoty:

za 1981r. - 18.945zł,

za 1982r. – 61.434,40zł,

za 1983r. – 96.583,81zł,

za 1984r. – 128.279,45zł,

za 1985r. – 143.396,34zł,

za 1986r. – 192.063,91zł,

za 1987r. – 257.672,76zł,

za 1988r. – 397.014,72zł,

za 1989r. – 2.068.696,64zł,

za 1993r. – 42.390.385,79zł,

za 1994r. – 62.030.889,62zł,

za 1995r. – 8.054,12zł,

za 1996r. – 9.879,17zł.

Kwoty te obejmują też nagrody dyrektora. E. S. domagała się uwzględnienia nagród dyrektora: w 1989r. w kwocie 46.000zł i w 1991r. w kwocie 247.000zł.

Wysokość tych nagród nie była kwestionowana. Nagrody te zostały wykazane w Rp-7 z dnia 05.02.2003r. z k. 21 akt kap.pocz. Sam fakt przyznania tych nagród wynika ze stosownych pism dyrektora, znajdujących się w aktach osobowych odwołującej.

Z opinii biegłej H. G. z dnia (załącznik Nr 12/1 k. 557a.e.) wynika, iż nagrody dyrektora zostały ujęte w ogólnych kwotach wyliczonych wg wariantu II opcji II.

Do sum wyliczonych przez biegłą H. G. (2) w opinii z dnia 28.08.2013r. należy dodać dodatki z tytułu wzrostu cen w latach 1981-1984, 1988r. i 1989r. oraz dodatek za inspirowanie czytelnictwa za 1993r., wyliczone w opinii z grudnia 2013r. z k. 608a.s.

Są to kwoty: dodatków z tytułu wzrostu cen:

za 1981r. – 640zł,

za 1982r. – 16.770zł,

za 1983r. – 18.120zł,

za 1984r. – 12.080zł,

za 1988r. – 42.000zł,

za 1989r. – 133.100zł,

i dodatku za inspirowanie czytelnictwa za 1993r. w kwocie 32.500zł.

Biegła w opinii z grudnia 2013r. szczegółowo podała przepisy, regulujące w latach 1981-1989 kwestię rekompensat przysługujących pracownikom z tytułu wzrostu cen detalicznych artykułów żywnościowych, opału i energii, wskazała też wysokość tej rekompensaty (dodatku) miesięcznie.

W opinii z grudnia 2013r. biegła wyliczyła też wysokość dodatku za inspirowanie czytelnictwa za 1993r. W tym zakresie wskazała, że zgodnie z angażem, odwołującej z dniem 01.04.1993r. przyznano dodatek za inspirowanie czytelnictwa w kwocie 6.500zł. Od dnia 01.09.1993r. dodatek ten nie został zaś wymieniony w kolejnym angażu, dlatego wyliczyła go za miesiące kwiecień-sierpień 1993r. (załącznik nr 5/2 k. 622a.s.). Biegła wskazała, iż zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29.01.1990r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (Dz.U. Nr 7, poz. 41 ze zm.) podstawę wymiaru składek stanowił dochód w gotówce i w naturze z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy z wyjątkami przewidzianymi Rozporządzeniem. Wśród tych wyjątków nie ustalono w/w dodatku, dlatego należy przyjąć, iż dodatek ten stanowił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Ustalenia opinii w tym zakresie nie były kwestionowane przez żadną ze stron. Także zdaniem Sądu należy je podzielić, bowiem opinia jest szczegółowa i logicznie uzasadniona oraz opiera się na właściwych przepisach prawnych i podaje właściwe wyliczenia.

Ostatecznie kwoty przyjęte za lata 1981-1989 i 1993-1996 w oparciu o opinie biegłej H. G. (2) będą wynosić:

za 1981r. - 18.945zł + 640zł = 19.585zł

za 1982r. – 61.434,40zł + 16.770zł = 78.204,40zł

za 1983r. – $96.583,81\text{zł} + 18.120\text{zł} = 114.703,81\text{zł}$

za 1984r. – $128.279,45\text{zł} + 12.080\text{zł} = 140.359,45\text{zł}$

za 1985r. – 143.396,34zł,

za 1986r. – 192.063,91zł,

za 1987r. – 257.672,76zł,

za 1988r. – $397.014,72\text{zł} + 42.000\text{zł} = 439.014,72\text{zł}$

za 1989r. – $2.068.696,64\text{zł} + 133.100\text{zł} = 2.201.796,60\text{zł}$

za 1993r. – $42.390.385,79\text{zł} + 32.500\text{zł} = 42.422.885,79\text{zł}$

za 1994r. – 62.030.889,62zł,

za 1995r. – 8.054,12zł,

za 1996r. – 9.879,17zł.

Kwoty przyjęte zaś w oparciu o legitymację ubezpieczeniową, po dodaniu rekompensat za 1991r. i 1992r. będą natomiast wynosić:

za 1990r. -11.932.602zł,

za 1991 – $17.924.421\text{zł} + 2.760.000\text{zł} = 20.684.421\text{zł}$

za 1992 – $27.342.200\text{zł} + 3.480.000\text{zł} = 30.822.200\text{zł}$.

Mając powyższe na uwadze Sąd zmienił częściowo zaskarżoną decyzję i do ustalenia wysokości emerytury E. S. przyjął w/w kwoty, poczynsz od przyznania emerytury. Ujęte kwoty wynikają bowiem z wyliczeń, dokonanych m.in. w oparciu o dokumentację osobową, protokoły posiedzeń Rady Pedagogicznej i dane z dzienników, złożonych przy wniosku o emeryturę. Odwołanie podlegało natomiast oddaleniu w zakresie kwot wyliczonych przez biegłą za rok 1991, bowiem za te lata Sąd przyjął kwoty z legitymacji ubezpieczeniowej a biegła w opinii z dnia grudnia 2013r. w załączniku 4.4 za rok 1991 (k. 620a.s.) wyliczyła kwotę wyższą niż przyjętą przez Sąd. Jak już wskazano wyżej, odwołanie podlegało też oddaleniu w zakresie 13-tek do 1990r., kiedy to nie podlegały one składkowaniu.

Sąd zmienił też decyzję i do ustalenia wysokości emerytury E. S. zaliczył okres zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w Zbiorczej Szkole Gminnej w C. od 16.07.1981r. do 15.08.1981r. Odwołanie zostało zaś oddalone w zakresie żądania zaliczenia do stażu pracy okresu zatrudnienia od 16.08.1981r. do 31.08.1981r.

Z tych względów w oparciu o art. 477¹⁴ § 1 i 2 kpc orzeczono jak w sentencji.